בית משפט השלום בחיפה

ת"א 3391-12-12 לנצמן נ' מדינת ישראל - משרד החינוך

תיק חיצוני:

בפני **כב' השופטת מירב קלמפנר נבון**

תובע **אלכסנדר לנצמן ת.ז. XXXXXXXXX**

נגד

נתבעת **מדינת ישראל - משרד החינוך**

פסק דין

לפני תביעה לחיוב בצו עשה ותביעה כספית.

התובע טוען כי הנתבעת, מדינת ישראל - משרד החינוך יזמה בשנת 2012 פרוייקט של טעינת מערכת השעות בבתי הספר, מתוכנות פרטיות לתוכנת "מנב"ס נט" של משרד החינוך. התובע הוא עוסק מורשה ובעלי עסק הנקרא "לנטיב", אשר פיתח תוכנה הנקראת "שבץ טיב" המיועדת לבניה אוטומטית ואינטראקטיבית של מערכת השעות בבית הספר. לטענת התובע בקיץ 2012 קיבלו מנהלי בתי הספר פניה ממנהלת יישומי מנב"ס המיידעת אותם על האפשרות לטעון לתוכנת "מנב"ס נט" את קובץ מערכת השעות בבית הספר הבנוי באמצעות תוכנה פרטית. התובע, לטענתו ביקש להצטרף לפרוייקט פיתוח התוכנה הפרטית ואף מילא לשם כך את הטפסים הנדרשים וקיבל מעם משרד החינוך את המידע המפורט על מבנה הקובץ הנדרש. התובע לטענתו, שידרג את התוכנות המצויות ברשותו כך שתתאמנה לתוכנת משרד החינוך, לכלל תוכנה פרי המצאתו אשר נקראת "מנב"ס טיב". אלא שלטענת התובע, בעת הניסיון לעבוד עם התוכנה אשר פיתח, התגלו תקלות שונות אך משרד החינוך סירב לתקנן וסירב לשתף עימו פעולה. בהמשך, כך לטענת התובע, סירב משרד החינוך למסור לו פרטים על שינויים אשר ערך בפרויקט בשנת 2013. לטענת התובע, בינו לבין הנתבעת, כאמור – משרד החינוך – מדינת ישראל, נכרת הסכם (על כל סממניו המשפטיים) והנתבעת, כאשר היא מסרבת לשתף עמו פעולה מפרה את ההסכם. לטענת התובע נגרמו לו נזקים כתוצאה מהפרה זו וזאת בשל העובדה כי התוכנה אשר פיתח אינה רלבנטית עוד בהעדר אפשרות לעבוד עמה בבתי הספר, השקעתו של התובע בפיתוח התוכנה ירדה לטמיון וכי ללא התוכנה האמורה, שווק של תוכנות אחרות של התובע נפגע. לטענת התובע , התנהלות הנתבעת גרמה לו עוגמת נפש. התובע טוען עוד כי הנתבעת אינה פועלת בהגינות כלפיו ומשכך עתר בתביעתו לחייב את הנתבעת לתקן את התקלות בתוכנת "מנב"סנט", להודיע לו כיצד ניתן להתאימה לתוכנה אשר פיתח הוא עצמו

ולפצותו בגין עגמת הנפש אשר נגרמה לו בסכום של 1000 ₪ עבור שנת 2012 ובסך של 10,000 ₪ עבור שנת 2013.

הנתבעת טענה כי כתב התביעה כלל אינו מגלה עילת תביעה כנגד הנתבעת. לטענתה, התובע הוא אשר פעל שלא בתום לב בעת שכינה את התוכנה אשר פיתח "מנב"ס טיב" כאשר הנתבעת היא בעלת זכויות היוצרים על השם "מנב"ס" ותוך הפרת זכויות היוצרים של הנתבעת. לטענת הנתבעת, התובע הוזהר על כך ונדרש להסיר את הפרסומים הנושאים שם זה אך לא עשה כן. לטענת הנתבעת משרד החינוך פיתח שתי תוכנות לצורך ניהול אדמיניסטרטיבי של בתי הספר כאשר זכויות היוצרים על התוכנות שייכות לנתבעת בלבד. לטענת הנתבעת היא מאפשרת לבתי הספר השונים ככל שהם מעוניינים בכך להשתמש בתוכנות של גורמים פרטיים לצרכיהם המנהליים. הנתבעת טוענת כי היא אינה מחייבת שימוש מעין זה ואינה דורשת מבתי הספר להיעזר בתוכנות של גורמים אחרים, הדבר הוא בגדר רשות, בהתאם לבחירתם ושיקול דעתם של בתי הספר. עוד טוענת הנתבעת כי כל גורם פרטי חיצוני כאמור, המבקש למכור או לתת זכות שימוש בתוכנות נוספות חייב להתאים או לעשות על חשבונו ועל אחריותו את הפעולות אשר יאפשרו לתוכנה הפרטית להתממשק עם המערכות של הנתבעת. הנתבעת לטענתה, אינה מעניקה תמיכה טכנית לתוכנות פרטיות של גורמים חיצוניים ואינה אחראית לטיב עבודתן או השירות שהן מעניקות לבתי הספר אשר בחרו לעשות שימוש בתוכנות הפרטיות. הנתבעת טענה כי אין בינה לבין התובע כל קשר משפטי, היא לא הזמינה מעולם מעם התובע כל שירות וממילא לא התחייבה כלפיו בדבר. לטענת הנתבעת הסמכות להתקשר בחוזה, נתונה אצל הנתבעת לבעלי תפקידים מוסמכים והללו לא התקשרו כלל עם התובע. הנתבעת טענה כי באחריות כל גורם פרטי המציע תוכנות פרטיות לבתי הספר לערוך את השינויים המתאימים, על מנת שתפעלנה עם המערכות של הנתבעת וככל שקיימות תקלות, האחריות לפתור אותן מוטלת על התובע, כשם שמוטלת עליו האחריות לכישלון או הצלחת התוכנה שפיתח התובע והתאמתה למערכות. הנתבעת טוענת כי לא נכרת בינה לבין התובע חוזה, היא מעולם לא הציעה לתובע כל הצעה והתובע לא קיבל מעולם כל הצעה מעם הנתבעת. משכך טענה הנתבעת כי היא אינה חבה דבר לתובע ואת התביעה כנגדה יש לדחות.

<u>דיון:</u>

התובענה החלה דרכה כתביעה קטנה אשר הוגשה לבית המשפט לתביעות קטנות ובהסכמת התובע הועברה לדיון בפני בית משפט השלום. התובענה נדונה תחילה בסדר דין מהיר בשל סכומה, ברם לבקשת התובע הועברה לסדר דין רגיל, עד אשר התבררה לפני.

טענתו העיקרית של התובע היא כי נכרת הסכם בינו לבין הנתבעת לפיו הוא מספק תוכנה פרטית לשימושם של בתי הספר ואילו על הנתבעת לדאוג לממשק תקין בין תוכנה זו למערכת התוכנות שלה המשמשות את בתי הספר בעבודתם.

לכריתתו של הסכם נדרשים שני תנאים מצטברים. היסוד המרכזי הוא יסוד "גמירות הדעת", המתבטא במפגש הרצונות להתקשר בקשר משפטי מחייב ואילו השני הוא יסוד "המסוימות".

המבחן לגמירות דעתם של צדדים הוא מבחן אובייקטיבי הנלמד מאמות מידה חיצוניות ובהן: תוכן המסמך הנחזה להיות הסכם, נסיבות העניין, התנהגות הצדדים ואמירותיהם לפני ואחרי כתיבת המסמך. ראה בעניין זה בספרה של פרופ' גבריאלה שלו, דיני חוזים – החלק הכללי (2005) עמ' 173.

אשר ליסוד המסוימות, נדרש כי הפרטים החיוניים והמהותיים בעסקה יהיו מוסכמים. בפסיקה נקבע כי הצעה היא מסוימת מספיק במידה והיא "מלאה ומדויקת במידה מספקת עד שניתן לראות באמור בה עם קיבולה, חוזה מלא ובר ביצוע, ללא צורך במשא ומתן משלים נוסף"
ראה בע"א 440/75 **זנדבק נ' דנצינגר**, פ"ד ל(2) 260.

דרישת המסוימות רוככה עם השנים והפסיקה הכירה במסוימותו של חוזה גם כאשר לא נכללו בו כל הפרטים החיוניים לעסקה, אך זאת במידה שפרטים אלה ניתנים להשלמה על פי הדין או על פי הנוהג.
ראה בספרה של פרופ' שלו המצוטט לעיל בעמ' 177-175.

עם זאת, השלמת פרטים בהסכם לא תיעשה מקום שבו לא היתה בין הצדדים הסכמה לגבי אותם תנאים, בין באופן מפורש ובין במשתמע.
ע"א 3380/97 **תמגר חברה לבניה ופיתוח בע"מ נ' גושן**, פ"ד נב(4) 673.

לעניין הקשר שבין שני היסודות, נקבע:
"שני התנאים המצטברים הנדרשים להתגבשות הסכם מחייב – גמירות דעת ומסוימות – הינם תנאים נפרדים אך קיימים ביניהם קשרי גומלין חזקים (ראו עניין תמגר, בעמ' 682; פרידמן וכהן, בעמ' 292). לעתים, העדה חזקה על גמירות דעת נתפשת כפיצוי על מסוימות חסרה או פגומה (השוו: רע"א 4976/00 בית הפסנתר נ' מור פ"ד נו(1) 577, 588 (2001)). מנגד, היעדר מסוימות – בדגש על היעדר הסכמה לגבי פרט עיקרי – עשוי להעיד על פגם בגמירות דעתם של הצדדים. לעניין זה יפים דבריהם של פרופ' ד' פרידמן ופרופ' נ' כהן: "אם מסכימים הצדדים כי עליהם להגיע להסכמה לגבי פרט עיקרי, קיימת הנחה כי לא נכרת חוזה, שכן היעדרו של הפרט העיקרי וחשיפתו של רצון להגיע להסכמה קונקרטית לגביו, מונעים שכלולו של חוזה. ההנחה היא כי ההסכם להסכים לגבי הפרט

העיקרי מהווה תנאי לכריתתו של חוזה מחייב בין הצדדים, אפילו לא נתגלעה מחלוקת לגביו בעת עריכתו של ההסכם הראשוני" (פרידמן וכהן-חוזים, עמ' 303)".
ע"א 7193/08 **מנחם עדני נ' מרדכי דוד**, תק-על 2010(3), 545 .

יש לבחון כעת, באם אכן התקיים יסוד גמירות הדעת בעניינם של הצדדים והאם התקיים מפגש הרצונות בין הצדדים, על מנת להתקשר ביניהם בקשר משפטי מחייב.

גמירות הדעת :

התובע בתצהיר עדותו מעיד כי פנה אל הנתבעת והציע לה לקבל את התוכנה אשר פיתח לשימוש בתי הספר בארץ, חינם אין כסף. התובע מצטט מתוך מכתב התשובה של הגב' סופיה מינץ המבהיר לתובע כי משרד החינוך פועל בכפוף להוראות חוק חובת מכרזים ותקנותיו בכל הרכישות וההתקשרויות אותן הוא מבצע גם אם הללו נעשות ללא תמורה ואין באפשרות הנתבעת לבצע התקשרות עם התובע ללא מכרז או בנוהל אחר (ראה סעיף 7 לת/1). די בכך על מנת לקבוע כי התנהלות הנתבעת אינה מעידה על גמירות דעת להיקשר עם התובע בהסכם כזה או אחר, אלא דווקא ההיפך הוא הנכון. עצם העובדה כי הדברים מובאים בעדותו של התובע עצמו, מחזקת את הקביעה כי לנתבעת לא היתה כלל גמירות דעת להיקשר עם התובע בהסכם ואף התובע היה מודע לכך.
אף המכתב הפונה למנהלי בתי הספר בכל הנוגע לשימוש בתוכנות פרטיות (נספח א לנ/1),עליו ביקש התובע להסתמך אינו מופנה אל התובע, אלא מודיע לכלל מנהלי בית הספר באלו תנאים תתאפשר טעינת מערכת שעות בית ספרית קבועה מתוכנות פרטיות לתוכנת מנב"סנט השייכת לנתבעת. אין במסמך זה על מנת להצביע על גמירות הדעת הנדרשת על מנת להיקשר עם יצרן תוכנה פרטית כזו או אחרת דוגמאת התובע, אלא אך ורק הסבר מהן הדרישות מתוכנה פרטית לצורך עבודה בממשק עם התוכנה של הנתבעת.
הנתבעת הציגה את ההודעה מהרשומות בהתאם לחוק נכסי המדינה התשי"א (1951) באשר להרשאה הניתנת לנושא משרה במשרד החינוך להתקשר בשם המדינה בעסקה (נספח ג' לנ/1) ברם כל תיעוד או טענה כי אכן אי מי מנושאי המשרה הרלבנטיים במשרד החינוך יצר קשר עם התובע, לא הוצגה לפני בית המשפט.

יתרה מזו, אף אם מילא התובע "טופס בקשה להערכת סביבת למידה מתוקשבת" (דוגמא בנספח ה' לנ/1) אין בה על מנת להעיד על גמירות דעת של הצדדים להיקשר בהסכם לפיו מתחייבת הנתבעת לדאוג לממשק תקין בין תוכנת התובע לתוכנה שלה. כל שיש בטופס הוא בקשה מאת יצרן התוכנה הפרטית המפרט באלו תנאים הוא עומד לצורך טעינת מערכת השעות מתוכנה פרטית לתוכנה של משרד החינוך. הדבר הובהר אף במכתבה של אחראית תקשוב מערכת החינוך , הגב' ריקי נחמיה

מיום 12/7/12 (נספח ו לנ/1). הגב' נחמיה מבהירה כי משרד החינוך מבצע את קליטת הקובץ מהתוכנות הפרטיות, בכפוף לצרכיו ולשיקול דעתו בלבד ולפיכך יתכנו שינויים במבנה הקובץ או ביטול קליטת הקובץ בהתאם לשיקול דעת משרד החינוך וצרכיו.

התובע לא הציג כל מסמך הנחזה להיות טיוטת ההסכם המתגבש בין הצדדים והמכיל התחייבויותיהם ההדדיות של הצדדים. נסיבות העניין נשוא התובענה מעידות על כך כי משרד החינוך איפשר לבתי הספר להשתמש בתוכנות פרטיות כתוכנה של התובע, אך לא חייב אותם לעשות כן. הנתבעת – משרד החינוך, מעולם לא פנתה ישירות אל התובע בהתקשרות להספקת התוכנה שלו ויתרה מזו, הבהיר לא אחת כי כל התקשרות מטעמו , אף אם היא חינם אין כסף, צריכה להתבצע בהתאם לחוק חובת מכרזים ובאמצעות בעלי התפקיד המתאימים מטעמו של משרד החינוך כנקוב בחוק. התנהגות הצדדים ואמירותיהם , מעידים דווקא על העדר גמירות דעת להיקשר בהסכם ולא כפי שביקש התובע לטעון. העדר גמירות הדעת נלמד מכך שבפועל לא נחתם כל הסכם בין הצדדים. הלכה היא כי מקום שבין צדדים למשא ומתן יש הסכמה כי הסכם ביניהם ייחתם בכתב, הרי שכל עוד לא נערך ההסכם ונחתם – לא נכרת הסכם. התובע ידע היטב והנתבעת אף טרחה לידע את התובע בכך בכל הזדמנות, כי על פי חוק, התקשרות עמה צריכה להתבצע בהתאם לחוק חובת מכרזים. משלא נערך מכרז בו זכה התובע, הרי שהסכם לא נכרת בין הצדדים.

ראה בע"א 693/86 **בוטקובסקי חברה ליבוא ושיווק בע"מ נ. אליהו גת** פ"ד מד(1) 57.

לא ניתן לקבוע איפוא, בהתאם לקריטריונים אשר התוותה הפסיקה כי קיימת גמירות דעת בין הצדדים בדבר התקשרות בהסכם ביניהם ובוודאי שלא קיימת גמירות דעת על פרטי אותה התקשרות.

בהעדר גמירות הדעת ובהיות התנאים מצטברים (ראה בע"א 3380/97 **תמגר חברה לבניה ופיתוח בע"מ נ. גושן** פ"ד נב(4) 673) הרי שלכאורה ניתן כבר כעת לדחות תביעת התובע. בבחינת למעלה מן הצורך יבחן באם מתמלא יסוד המסוימות.

מסוימות:

לצורך מילוי יסוד זה נדרש כי הפרטים החיוניים והמהותיים בעסקה יהיו מוסכמים. בפסיקה נקבע כי הצעה היא מסוימת מספיק במידה והיא "מלאה ומדויקת במידה מספקת עד שניתן לראות באמור בה עם קיבולה, חוזה מלא ובר ביצוע, ללא צורך במשא ומתן משלים נוסף"(ראה בפסה"ד בעניין זנדבק אשר צוטט לעיל).

התובע ראה במכתב משרד החינוך למנהלי בתי הספר המיידע אותם על האפשרות לשימוש בתוכנות פרטיות (נספח א' לנ/1) משום הצעה עבורו לספק תוכנה פרטית שכזו. כאשר נדרשו ממנו בידי משרד החינוך פרטי הספק שלו, רואה התובע בעצם שליחת פרטי הספק שלו משום קיבול. אלא שכפי שהובהר קודם לכן, אין מכתב משרד החינוך למנהלי בתי הספר המיידע אותם על האפשרות להיעזר

בתוכנות פרטיות משום הצעה לספקי אותם תוכנות פרטיות, ליצור תוכנות שכאלה עבור משרד החינוך. אין זו הצעה הכוללת תנאי הסכם "מלא ובר ביצוע, ללא צורך במשא ומתן משלים נוסף". לו היה משרד החינוך מבקש לבצע התקשרות עם ספק תוכנה, היה עליו לפרסם מכרז ואת המכרז על פרטיו, ניתן היה לראות בגדר הזמנה להציע הצעות. לא כך היו פני הדברים במקרה שלפנינו ומשכך לא ניתן לראות במכתב המיידע על אפשרות לעשות שימוש בתוכנה פרטית והתנאים הנדרשים לאותה תוכנה פרטית, משום הצעה ליצרן תוכנה פרטית מטעמו של משרד החינוך. המכתב כלל לא מוען ספציפית לתובע אלא למנהלי בתי הספר בכל הארץ. אף שליחת פרטי ספק אין בה משום קיבול ההצעה, כי אם מתן פרטים טכניים אשר יקלו על התובע לתת שירות למנהלי בתי הספר העובדים עם התוכנה הפרטית שיצר התובע. התמיכה הטכנית כלל אינה בגדר התחייבות חוזית של הנתבעת לתובע, שכן הנתבעת אינה מעניקה תמיכה טכנית לתוכנות פרטיות. האחריות לדאוג להתאמה בין התוכנה הפרטית לזו של משרד החינוך חלה על יצרן התוכנה הפרטית ועליו בלבד. בתי הספר אינם חייבים להשתמש בתוכנה פרטית אלא שהם יכולים לעשות כן בהתאם לבחירתם ועל אחריותם. הטענה כי יש להטיל אחריות על הנתבעת להתאים עצמה לכל תוכנה ותוכנה של כל יצרן פרטי באשר הוא , אינה עולה בקנה אחד עם השכל הישר. מה גם שלתובע הובהר חזור והבהר כי בצד הניסיונות לסייע לתוכנה הפרטית שיצר להתממשק עם תוכנת הנתבעת, כי קליטת הקבצים והתוכנות הפרטיות מתבצעת בכפוף לשיקול דעתו וצרכיו של משרד החינוך בלבד.
מאחר ואין כאן הצעה לתובע ליצר תוכנה פרטית אשר יעשה בה שימוש בידי הנתבעת והתחייבות של הנתבעת כי תדאג לממשק תקין בין התוכנה הפרטית של התובע לתוכנה שלה עצמה, אלא לכל היותר הודעה למנהלי בתי הספר אודות התנאים הנדרשים לתוכנה פרטית ככל שיבחרו בשימוש בתוכנה פרטית , אזי יסוד המסוימות אינו קיים.

לא ניתן לקבוע כי היה מפגש רצונות בין הצדדים שכן הנתבעת כלל לא התכוונה להתקשר עם התובע בהסכם ואף לו הייתה כוונתה לעשות כן, הרי שהיא מחויבת לעשות זאת בהתאם להוראות חוק חובת מכרזים ומשלא פעלה בהתאם, הרי שלא הוצעה כל הצעה מטעמה, לא היתה גמירות דעת , אף לא מסויימות באשר לתנאי ההסכם והסכם בין הצדדים לא נכרת.

התובע טען לניצול לרעה של מעמד משרד החינוך כמונופול בהתאם לחוק ההגבלים העסקיים וטען כי הנתבעת מונעת תחרות עסקית הוגנת עם יצרני התוכנות הפרטיות בכך שהפסיקה לשתף עימו מידע ולהודיע לו על שינויים החלים בתוכנת משרד החינוך בעוד שליצרנים האחרים הודע על השינויים.
הנתבעת הוכיחה באמצעות עדות העד מטעמה, מר ולדן ובאמצעות תכתובות הדואר האלקטרוני אשר הציג התובע עצמו , עם אנשי הנתבעת כי הללו שיתפו עמו פעולה מעל ומעבר לנדרש וניסו לסייע בעדו, כשם שניסו לסייע לכל בעל תוכנה פרטית, להתממשק עם תוכנת משרד החינוך. כאמור,

אין הכרח להיעזר בתוכנות פרטיות, ברם משרד החינוך מאפשר זאת ומשכך, לא ניתן לקבוע כי משרד החינוך כופה שימוש אך ורק בתוכנות שלו. אף טענה זו של התובע כנגד הנתבעת, יש לדחות.

משכך קבעתי, אין מקום לחייב את הנתבעת להסדיר בתוכנה שלה את הטעון הסדר על מנת לאפשר לתוכנה הפרטית אשר יצר הנתבע להתממשק עם תוכנת הנתבעת. אף אין מקום לפיצויו של התובע בגין נזק לא ממוני אשר נטען כי היה מנת חלקו שכן הנתבעת אינה מחויבת בכל התחייבות חוזית או אחרת כלפי התובע אשר הפרתה מזכה בפיצוי בהתאם להוראותיו של חוק החוזים. אף לו הייתי קובעת כי נכרת הסכם, וכאמור אני סבורה אחרת לגמרי, הרי שהקביעה הבלתי מבוססת בדבר סכומי אותם נזקים בלתי ממוניים אף אינה עולה בקנה עם מידת ההוכחה הנדרשת באשר לנזק ולפיצוי המגיע לניזוק. ראה בע"א 355/80 **אניסמוב בע"מ נ. מלון טירת בת שבע בע"מ** פ"ד לה (2) 800. אשר על כן, יש לדחות תביעת התובע על כלל רבדיה.

סוף דבר,

התביעה נדחית.

התובע ישא בהוצאות הנתבעת בסך 1000 ₪ ושכר טרחת עו"ד בסך 3500 ₪.
הסכומים יישאו הפרשי הצמדה וריבית מהיום ועד ליום התשלום המלא בפועל.

ניתן היום, ג' סיוון תשע"ה, 21 מאי 2015, בהעדר הצדדים.

מירב קלמפנר נבון, שופטת